

„Черноземельский“ совхозд хө киргьлгьнэ дамшлтас

Хө киргьлгьнэ кдлмш йир кунд болдг болв чигн, малас авдг цуг оругьас икнькн хдбнэс авгна. Келхд, 1957 джил „Черноземельский“ совхоз киргьлж авсн ноосн госсударствд цеврэр бгв. Тер бгс нооснас 3930286 арслнь ору авв. Хө киргьлгьнэ кдлмшиг муугьар кесн болхла, ташр госсударствд бгдсн ноосн бузр болсн болхла, ним ик ору авч чадн уга бээсмн.

Хд киргьлгьнэ кдлмшиг бурдямджтэгьар болн тер дотр электрическ машинкяр кехлэ ик ноосн авгна, дакад киргьлж авсн ноосна унь кимд болна.

Хд киргьлгьнэ эклэд уга бээтл бидн хдбчнриг хурадж авад, хург кевдн. Тер хург деер кедү киргьачнр, киргьачнрт дбн болх кдлмшчнр керглгднн тускар куундвр кевдн. Дакад хд киргьлж пункт ямаран цагла, альк отар хд туудж авч ирхин туск график хург деср батлвдн.

Нидн джил мана совхозд хд киргьлгьнэ хойр пунктд 36 машинк кдллэ. Эн джил нег пункт бурдэгдв. Ола эн пунктд 50 машинк кдллжәнэ. Болв, унарнь авад келхд, хд киргьлгьнэ нег пункт бурдэснд нег газрт кесг отар ирхлэ, тедниг теткх ик усн кергтэ болна. Тегэд эн кдлмшк ухан-седклән бгэд, сән бурдямджтэгьар кедж куцэхлэ, дуту-дундс уга болх збвтэ.

Бидн, совхозин централын усадьбд хд киргьлж пункт секвдн. Эн пунктд хд киргьлж 50 машинк бәәнэ. Тегэд хд киргьлж 50 куунэс талдан, пунктин нег заведующ, агрегатин нег механик, машинкисиг булуддж хурилгд 4 кун, слесарь-наладчик, нег кун хдбнэс киргьлж авсн ноосиг сән муугьинь йилгьлж авдг нег кун, ноосна сән муугьинь йилгьлж авдг столин бдр кдллдг 3 кун, ноосиг кипд дурдж белн кедг 5 кун, киргьлж ноосиг зббдг 3 кун, ноос чиньнурддж тоолдг нег кун, кипд кечксн ноосиг тамгь тавдг нег кун, тохм тоолдг гурвн кун, белн кечксн ноосиг зббдж ачдг хойр кун, хд киргьлжәсн гериг арчдг цеврлдг хойр кун, манач хойр кун кдллжәнэ.

Кемрджән совхозд хд киргьлж хойр пункт сексн болхла, туунд кдлх амтнэ тонь хойр холван бсх бәәсмн. Дакад тедн бгх джалвн чигн хойр холван бсх збвтэ. Тиигхлэ, нег центнер киргьлж авсн

ноосна бийиннь унь чигн бсх.

Нег газрт хө киргьлгьнэ пункт бурдэхлэ, совхозин олн зүсн кдлмшт йовх улсиг хдбнэ киргьлгьнд олзлджахмн угавдн. Гертән бәәх куукд улсиг киргьачнр кедж, белддж авад, тедниг джил болгьн хд киргьлгьнд кдлгүлхлэ, тедн сән дамшлтта болн олзта болдг гарна.

Омнь нег агрегатд 12 машинк бәәдг билэ. Тер агрегатд нег наладчик кдлдг бәәсмн. Тегэд эн наладчик кудж киргьачнр болгьна машинксинь эвдн орулдж чадгго билэ. Тиигхлэ, бидн киргьачнр бийсн машинксән эврән эвдн орулдж болгьвдн. Киргьачнриг хө киргьлж машинклэ сәәнәр таньлдулж, механизминь сәәнәр медүлдж бгсн учрар, ола киргьачнр шунмгьа кевәр кдллж, бдрә норман давул куцәнэ.

Совхозин хө киргьлгьнэ пункт 12 кун шинкән киргьлж боллж кдллжәнэ. Болв турун авган эдн хдбнэ арс киргьлж дасцхала, дарунь амд хд киргьлж дасцхав. Тегэд эдн сән дамшлтта киргьачнрлэ әдлән тегш сәәнәр киргьлжәнэ.

Хө киргьлгьнэ пунктин киргьлжчнр брун 7 часас авн 12 час куртл хд киргьлжәнэ. 12 часас авн 14 час куртл Удин амрлгьнд гарцхана. Удин хотин хдбн 14 часас авн 18 час куртл киргьлжәнэ.

Одрә кемджәгтән давул куцәсн киргьлжчнрт бдр болгьн бгдг тавн мбрә батлсн бәәнэ. 1-ч мбрән—25 арслнь, хойрдчн—20 арслнь, гурвдчн—15 арслнь, 4—5-ч—10 арслнь.

Хдбнэ ноос бузрдадг улсла әвртэ кевәр ноолднавдн. Отариг киргьлж дуусн бийрнэ, ах хдбчиг лабораторт авч ирд, ямаран ноос киргьлж авсинь узулнэ. Тегэд ах хдбчнр ямаран чиньгән цевр ноос бгсн болна, туугьарн мбрә авна. Тиигхлэ, ах хдбчнр джиллин туршарт цеврәр хдбдән бәржин эв-аргьинь хәәнэ.

1958 джил киргьлж авсн ноосиг машингьар шахдж кипд лурнәвдн. Тиигхлэ кдләр ишкдж шахснд орхнэ, прессовать кесн ноосн кипд икәр орна, дакад ним кипс кунд чигн болна. Ачлгьна автомашинд кедү чиньгән ацан ордг болна, тедүг ачдг тмр хаалгд кургнэ. Улгүрлхд, кдләр ишкәд шахсн киптә ноосиг ГАЗ-51 автомашинд 24—28 кип,

эс гидж икәрнэ тавсн бийн 1,5 тонн нег машинд ачдг бәәсн болхла, прессәр шахсн ноосн нег машинд 2, 5 тонн ачдгна.

Ноос ачдж зббдг шофермулт бмннь 3-ч категорин 0,5 коэффицентәр болхла, тонно-километр газрт гарунь 30 деншг болдг билэ. Прессованн ноосиг автомашингьар зббхлэ коэффицентнэ 0, 9 бсв. Тонно-километр газрт гарунь 13 деншгт кимдрв. Тегэд мана совхозас Прикумск 150 километр холд бәәнэ. Нег ГАЗ—51 автомашингьар Прикумск куртл авч одхла, гарунь 112 арслнь 50 деншг болдг бәәсмн. Ола тним машингьар прессованн ноос авч одхла 64 арслнь 75 деншг, эс гидж 47 арслнь 74 деншг кимдрв.

1957 джил цуг хдбдәсн 227 тонн ноос киргьлж авлавдн. Эн ноосиг Прикумск куртл автомашингьар зббхлэ 151 авторейс келәвдн, тиигхлэ 56625 тонно-километр боллж гарла. Тегэд ноос збблгьнэ гарунь машингьар прессовать кечкәд зббснәс 7210 арслнь 25 деншг унтә болв. Дакад тмр хаалгьар прессованн биш ноос зббхлэ 30—40 процент унь икддг бәәсмн.

Цуг эн тоотиг куцәхләрн бидн эн джил 500000 арслнь мбнэг әрвдлж чаджанавдн.

Таньгьчин совхозмуд болн колхозмуд, „Черноземельский“ совхозин дамшлт сәәнәр олзлж, хө киргьлгьнэ болн збблгьнэ кдлмшиг бурдямджтэгьар кечхәтн!

И. ЖЕЛЕЗНЫЙ,

Сән тохмта хд бсглгьнэ „Черноземельский“ совхозин ах зоотехник.

Ф. БЛАГОВЕСТНЫЙ,
совхозин ах механик.